

2. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навч. посіб. для студ.-філол. освітньо-кваліфікац. рівня «магістр» / Мацько Л. І. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
3. Ставицька Л. Аргументи, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови / Ставицька Л. – К. : Критика, 2005. – 464 с.

Статья посвящена вопросам исследования устной речи в радиоэфире. Представлены основные маркеры разговорности в высказываниях участников радиointerview – депутатов, деятелей искусства – как языковых личностей. Определены общие особенности устной спонтанной речи в создаваемых ими высказываниях.

Ключевые слова: устная речь, языковая личность, культура речи, лексика разговорной сферы употребления, устно-разговорный синтаксис.

Article is devoted to the study of speech radio. The main markers colloquialism in the statements of deputies and artists as the language of art personalities are described. General features of oral spontaneous speech utterances language personalities installed.

Keywords: speaking, language personality, standard of speech, colloquial lexicon, oral spoken syntax.

УДК 811.161.2'38

Сюта Г.М.

ПОЕТИЧНА ЦИТАТА В КОНТЕКСТІ ПРОБЛЕМИ ЗАПОЗИЧЕННЯ І ВПЛИВУ

Феномен поетичної цитати розглянуто у контексті актуальної для психології художньої творчості проблеми запозичення і впливу. Висвітлено умотивованість використання «чужого» слова як «свого» теоретичними настановами течії, школи, напряму, до якого належить автор, розглянуто типи комунікативних ситуацій, які з'ясовують рівень співвідносності культурного досвіду автора і читача.

Ключові слова: цитата, цитування, прототекст, метатекст, запозичення, вплив.

Важливий аспект у дослідженні феномена цитати й лінгвопоетичної та лінгвокогнітивної природи цитації у сучасній українській поетичній мові як вербалізованому типові національної культури – їх зв'язок із питаннями *запозичення і впливу*. Це самостійний напрямок у межах теорії цитатності, що розгалужується на два основні теоретико-практичні вектори: а) диференціація запозичення і впливу як різних форм відображення в метатексті прецедентних текстів, вербальним кодом, когнітивним згустком яких є цитата; б) умотивованість, обґрунтованість використання «чужого» слова як «свого» теоретичними настановами літературної течії, школи, напряму тощо, до яких належить автор.

З'ясування цих питань, на нашу думку, необхідне для української інтерпретативної стилістики тексту. Здійснені з урахуванням новітніх методик

та інструментарію для аналізу явищ художнього стилю, який з-поміж усіх функціональних різновидів сучасної української літературної мови найтісніше пов'язаний з її історією, з пізнанням її природи і в діахронії, і в синхронії, відповідні дослідження сприятимуть поглибленню теорії цитатності – і як компонента теорії інтертекстуальності, і як уже достатньо чітко на сьогодні оформленого самостійного лінгвопоетичного напрямку.

Загалом проблема запозичення і впливу — одна із засадничих у теорії цитатності. Зацікавленість нею спостерігаємо у працях українських дослідників ще кінця XIX ст. Зокрема, у рефлексіях О. Колесси щодо впливу А. Міцкевича на творчість Т. Шевченка відзначено: «Не есть се доказом великої самостійності якогось поета, коли в його творах не добачуємо ніяких слідів знаної йому літератури, так, як із другого боку, існування таких слідів не свідчить знов про велику залежність даного автора. Часто буває якраз навпаки» [8, XXIII].

Актуальними були розглядувані питання і для російської лінгвістики та літературознавства початку XX ст.: «Зростання будь-якого поета визначає ряд перехресних впливів. [...] Ці впливи, поєднуючись у нову цілісність, визначають вихідну точку розвитку будь-якої творчості, навіть найбільш самостійної» [2, 458].

Сьогодні означена проблема залишається у центрі наукових інтересів, дотичних до питань інтертекстуальності, діалогічності, цитатності: «жодна з робіт із цього питання не обходиться без того, щоб не визнати, що в багатьох випадках визначити, що це — запозичення або вплив, — важко або неможливо» [10, 124]. Часто дослідники встановлюють різнорівневі (фоностилістичні, словотвірні, лексичні, ритміко-синтаксичні, структурні та ін.) текстові перегуки, персоніфікувати які або ж чітко констатувати «першість» щодо яких практично неможливо. Зокрема, це систематично спостерігаємо щодо словотвірних цитат, якими у поетичній мові зазвичай є авторські неолексеми. Пор.: *легкокрилля* (*синій присмерк легкокрилля* — М. Семенко; *Хай несе нас легкокрилля / вгору..* — П. Тичина); *сонцекрилий* (*Як же день отой забути, / Переяслав сонцекрилий, / Що осяяв булавою / Непокірливий Богдан!* — М. Рильський); *Батьківцино сонцекрила, я в тобі, і ти в мені* — (В. Сосюра); *Пахне щедрим літом в кожному суцвітті. / Яблуком дозрілим, кропом, баклажаном, / Вітром сонцекрилим, вранішнім туманом* — М. Сингаївський); *чорнокрилля* (*Чого ж тобі треба тепер, о, бездушний пташе? / Говори! / Чорнокрилля на голуби й сонце — / Чорнокрилля.* — П. Тичина); *Як прохопитись чорнокриллям / під сонцем божевільно-білим?* — В. Стус); *Потім хустину руками / На два кінці світу розводить — / Терновим отим чорнокриллям / Із розуму в безум заводить!* — І. Драч). У таких випадках фактор «першості» у часі не слугує переконливим аргументом для однозначної констатації запозичення. Адже, з одного боку, оказіональне словотворення може умотивовуватися і можливостями мови, й водночас естетичним чуттям автора – накладання цих чинників на поетичну ситуацію (наприклад, опис певного пейзажу, якогось явища, емоційного стану тощо) здатне спродувати однакові неолексеми в ідіостилях різних авторів. Крім того, варто враховувати

також, що енергетично сильні, а надто ж естетично сприйнятні, естетично резонансні тексти (у тому числі і їх одиниці) можуть індукувати «неконтрольовані підтексти» [10, 164], зумовлені підсвідомим уживанням «чужого» слова.

Неоднозначність вирішення питань запозичення / впливу на прикладі новотвору М. Семенка *любіль* (ужитий як оказіональна номінація особливого психоемоційного стану ліричного персонажа) констатує Г. М. Вокальчук. Пор.: *Тиждень назад – вчора/ І сьогодні – кохання бідь/ І сьогодні – передчуття хоре/ Завтрього тижня любіль* (вірш «Кохання»). Авторка слушно стверджує, що «аналогічний АЛН засвідчений у поетичних лексиконах російських футуристів, зокрема у В. Каменського („Губы *любилью* спаял”), В. Хлебникова („Разлюбил *любиль* занелюбил любища...”). Відтак питання про те, чи М. Семенко самостійно створив номінацію *любіль*, а чи ж використав її як цитату, вимагає спеціального дослідження» [4].

Крім неолексем (як референційних знаків, «точкових» цитат, що за умови належного культурного досвіду читача достатньо чітко апелюють до прототексту й ідіостилю, в яких вони «народилися»), дискусійність «першості» як критерію констатації запозичення / впливу засвідчують також точні немарковані (інтегровані в метатекст без лапок) або ж трансформовані цитати у мовотворчості поетів, що належать до одного літературного покоління. Пор.: *Як добре те, що смерті не боюся....* (В. Стус); *І ось вже стільки днів/ Ми/ Однокрило/ Летимо/ І кожна мить/ Загрожує/ Падінням/ Добре терпляча дорога моя/ Що смерті не боюсь я/ І що ти про смерть/ Не думаєш/ Ми/ Летимо* (М. Вінграновський).

Феномен цитати у ракурсі запозичення / впливу, навмисного / ненавмисного, свідомого / підсвідомого використання «чужого» слова як конструктивного елемента метатексту актуалізує питання *плагіату*. Воно безпосередньо корелює із другим із зазначених вище аспектів дослідження феномену цитати й лінгвокогнітивної та лінгвопоетичної природи цитації в поетичній мові – *умотивованість*, «*виправданість*» використання «чужого» слова як «свого» теоретичними настановами течії, школи, напряду тощо, до якого належить автор. Г. Грабович щодо цього слушно відзначає: «дослідники знають, що Шекспір доволіно використовував сюжети з англійських хронік Голіншеда і з «Життя» Плутарха, із Чосера й Бокачіо, іноді переробляв специфічні пасажі, наприклад, із Монтеня, але хіба що ексцентрики вбачають у цьому підставу для звинувачень у плагіаті» [5]. Відомо також, що естетичною нормою світового й українського романтизму було переймання сюжетів, образних структур, типів побудови тексту (а за сучасною класифікацією це різновиди цитат).

Як і в кожній теоретичній проблемі, у ставленні до питання плагіату як складової частини ширшої проблеми запозичення / впливу, спостерігаємо певні поняттєві зміщення, перегляд позицій, що зумовлені розвитком поетичної мови й мовно-поетичної свідомості. Наголосимо на тому, що йдеться не про примирення з позицією авторів, у яких «схильність до запозичення закорінена в переконанні, що продукти чужої творчості є спільним надбанням. Із цієї

скарбниці кожен творець може брати все, що йому заманеться» [Цит. за: 10, 125]. Йдеться про адекватну, скорельовану із сучасними теоретичними підходами кваліфікацію «клаптикових», «цитатних», «пастішевих» текстів, створюваних із «чужих» слів і висловлень, іноді й фрагментів текстів, що, синтезуючись, переплавляються у «своє». Пор.: пор.: *один за руки,/ другий за ноги,/ і хвиць на купу,/ «Всіх українців/ до 'дної ями,/ дітей/ за батьками!»/ Ага, Павлику-Равлику,/ виставив роги/ на стоги трупів,/ перевішуєшся [..]/ до найсильнішого народу* (Ю. Тарнавський); *В людині все має бути прекрасним:/ Думки й почуття,/ Пальто і сорочка,/ Шкарпетки, підтяжки,/ Зачіска, брови, вії,/ Губи і зуби,/ Ротова порожнина, слизова оболонка,/ Волосся на голові,/ В паху і під пахвами,/ Нігті, шкіра, мозолі на п'ятах,/ Кров, лімфа,/ Шлунковий сік [..]/ Усмішка її єдина,/ Очі її одні* (О. Ірванець); *Множить зоря у твердих снігах у дзеркальних мурах/ І з дороги збилися Тріє царі у маскхалатах/ Ясна пані клубок розмотує вузлики тихо зав'язує/ Стомлений тесля дримає/ При щербатій сокирі/ Око ліхтарика/ Вихоплює з темряви велетенські ясла/ Обігрілося немовля/ Під боком у мінотавра* (І. Римарук). Природно, що найпоказовіша з цього погляду мовно-поетична практика авангарду та постмодернізму, де «межа між автентичним або оригінальним та копією або повтором постійно затирається. У силовому полі ігрового бачення світу, і того мега-гіпер-тексту, яким є мова та культура, все немовби змішується і поняття автентичності й оригінальності, як і того «авторитету», який за ними буцімто стоїть, бачаться як «есенціалістська» ілюзія» [5]. Саме тому одним визначальних креативних принципів постмодерного текстотворення є *колаж*, часто поєднаний із засобами іронії, мовної гри тощо.

Заради об'єктивності відзначимо, що таке поєднання різночасових і різножанрових поетичних цитат спостерігаємо (щоправда, не настільки системно) і в мовотворчості поетів так званої «класичної поетичної парадигми» – М. Рильського, І. Жиленко, Л. Костенко: *За ниву, що святив наш чесний піт,/ За серцем нашим живлені заводи,/ За пісню й книгу, як за сонця світ,/ За ясні зорі і за тихі води – / на прою ми стали проти царства тьми,/ Що оскверняє море й суходоли,/ І віримо, що переможем – ми* (М. Рильський); *Юдоль плачу, земля моя, планета,/ блакитна зірка в часу на плаву,/ мій білий світ, міцні твої тенета, – страждаю, мучусь, гину, а живу* (Л. Костенко); *О, не ридайте голосно, брати!/ О, не збудіте квітки і дитини./ Хай сплять і посміхаються крізь сон,/ поки вага страшної домовини/ розчавить нас і вчавить у бетон./ «Ой, біда тій чаєцці, чаєцці-небозі,/ що вивела чаєняток при битій дорозі...»/ Ой, вивела чаєняток, щоб літали вічно,/ бо нема де сісти, бо нема де стать./ В чужім краї, в чужім домі при свічі кигичу./ Ніде жити, гнізда вити,/ Є де — поховать./.../ У зашморгу забилась Україна./ Не виведе новітній нас Мойсей/ на інші ясні зорі й тихі води./ Убили землю неземної вроди,/ наш дім, наш хліб і славу, наше — все!/ Лишилось мало: призабута мова/ та ще зорі китаєчка шовкова* (І. Жиленко).

Варто відзначити також, що сприймання цитати як мовного знака плагіату – це сучасний лінгвопрагматичний вимір із виходом у значно ширший лінгвокультурний і навіть юридичний контекст – питання інтелектуальної

власності: «тільки коли в ХІХ столітті кристалізується поняття автора і його — та видавця — юридичних прав, зокрема інституту авторських прав (copyright), питання плагіяту набирає тої значущості, яку воно має тепер» [5].

Феномен цитати у ракурсі запозичення / впливу, свідомого / підсвідомого використання «чужого» слова актуалізує питання про *співвідносність індивідуальних когнітивних систем автора і читача як суб'єктів інтертексту*. Адже від цього значною мірою залежатиме, наскільки адекватно читач зможе декодувати той глибинний зміст, оцінить тощо, які і свідомо, цілеспрямовано, й неусвідомлено (на рівні «неконтрольованих підтекстів»), заклав у твір автор.

Типологія комунікативних ситуацій, розроблена сьогодні в межах теорії цитатності для найбільш загального представлення цієї співвідносності, враховує попередні здобутки у цій царині (праці З. Г. Мінц, В. П. Григор'єва, О. Г. Ревзіної) й водночас оновлює їх, акцентуючи такі основні позиції:

- цитата для автора — цитата для читача;
- цитата для автора — не цитата для читача.
- не цитата для автора — цитата для читача [10, 125–127].

Комунікативна ситуація «цитата для автора — цитата для читача» — оптимальна з погляду упізнавання / прочитуваності цитати, оскільки її семантичне входження у структуру метатексту здебільшого відбувається при збереженні ідентифікаційних ознак «чужого» слова. Уживання автором цитати — свідоме й цілеспрямоване, її статус «запозиченого» й інклюзованого елемента підтверджують:

а) графічні маркери (лапки, шрифтові виділення): *Яке ж залізне серце муку стерпить:/ Отут, в недужих мріях уявлять,/ Як «в кінці греблі шумлять верби»* (Є. Маланюк); *Вийшов він на Савур-могилу,/ Думав, хоч куряву за братами побачить./ А їх уже й сліду нема! / Ліг він на Савур-могилі —/ «І на очі не гляне,/ І на ноги не встане,/ І головка на плач знемагала»* (Л. Костенко); *До фабрики, як вітер, я/ Біжу в нічному тумані!/ А небо, місяць і зоря,/ Мов прапор мусульманів./ Видніє камінь сірих брам/ Під іскрами трамваю./ «Псалом залізу й порохам!» —/ «Не будь ніколи раю...»* (В. Вовк); *Твої ліси обдерті і прями,/ Твій слід зів'яв, на порох перекутий,/ Здається, вічне «бути чи не бути»/ Тобою стало у тобі самім* (Н. Федорак);

б) епітекстові ксенопоказники (здебільшого – заголовок, епіграф, рідше – присвята, примітки): *Вечір вишитий зірками./ Сидимо під рушниками./ Квітне вишня-подолянка./ Тітоньки у вишиванках./ Я між ними вчитую:/ «Зоре моя вечірняя...»/ Над моєю душею,/ над листком «Кобзаря»/ захід сяє вишнево./ Тиша. Вечір. Зоря.* (П. Перебийніс, «Кобзарева зоря»); *Конем татарським рветься вітер – / Схопитись гриви! Стиснуть спис! / ...А жито копитами збито/ У чистім полі, як колись* (Є. Маланюк, «Ой у полі жито – копитами збито»); *Тільки губи за грубим склом,/ тільки шиби, що гнуться й мнуться,/ кам'яний бурштиновий гном,/ муха в ньому, як папський нунцій [..]/ Тільки сльози на білих трупах,/ тільки кроки чужі вночі./ Я не вірю в цей божий рупор, —/ вірю в Ангела/ на твоїм плечі!..* (Н. Федорак, заголовок «Вірю в ангела», епіграфи *I believe in Angel* АВВА, *Із янголом на плечі* І. Малкович).

в) текстові ксенопоказники (наприклад, увідні формули як сказано.., як співається.., сказав поет.. тощо). Пор.: *А далі ж як той піший-пішаниця?/ [..]/ Та як, ішов. Як сказано у думі:/ «І побило його в полі три недолі,/ Одно — безвіддя,/ Друге — безхліб'я,/ Трете — бездоріжжя»* (Л. Костенко); *Курилися церкви свічками в гирло ночі,/ (Нерон сказав би: «Золотом старим»);/ Ти усмішку невинну, чорна noche,/ Взяла собі на спопелілий Рим* (В. Вовк); *Це вже було колись. Горіли/ фіранки, палахтіла синь./ І голос: «Радуйся, Маріє!/ Гряде в віках твій гарний син!»* (І. Жиленко). Прикметно, що значна кількість таких формул (фактично вони утворюють своєрідний мікрокорпус) уводять у нові, мовно-літературні контексти слова Т. Шевченка, осучаснюючи їх зміст і оцінність: *Пробачте деяку нервозність,/ Несконструйованість думок, — / Пишу по роках сліз і крові,/ Що напроорокував пророк:/ «Присплять, лукаві, і в огні/ її, окрадену збудять!»* — / *Прогаяли великі дні/ Скалічені й маленькі люди,/ Заслинили в ганьбу і бруд/ Велику віру — й на руїнах/ Отарою мандрує люд,/ Що мав зродити Україну* (Є. Маланюк); *Безсонна засміється підсвідомість/ І нагадає той Закон Огня,/ Що про нього заповідав Відомий: «—А коли ні, то проклинать/ і світ запалити»* (Є. Маланюк); *я стою при цьому світлі,/ Не можу істини збагнуть:/ Та ж він просив у «Заповіті»/ Незлим і тихим пом'януть* (Г. Чубач).

Комунікативна ситуація «цитата для автора — не цитата для читача» виявляє неспівмірність культурного досвіду автора й читача (з асиметричним переважанням першого) і «загрожує» тим, що текст може не бути адекватно декодований. Н. А. Кузьміна вказує на «виняткове значення таких цитат для вивчення психології художніх текстів» [10, 126]. Актуальний різновид таких цитат — біблійні. Причина їх непрочитуваності — соціокультурна, пов'язана з відсутністю у значної частини читачів біблійних знань, належного володіння текстом Святого Письма. Зрештою, іноді такі цитати сприймаються як сакральні марковані, але не ідентифікуються як біблійні, оскільки не співвідносяться з конкретними фрагментами Святого Письма (*Відсій кукіль і відбери зерно,/ Посій його й не жди, як зійде ряснотою,/ А прагненням своїм і працею крутою/ доглянь і перевір, яке на зріст воно — А. Малишко*); *Бо що із пороху повстало,/ те в порох перейде./ Хто знає, чи душа людини/ злітає до небес — Д. Загул*), надто ж якщо ці цитати істотно трансформовані і функціонують у форматі алюзії або ремінісценції (*Скидаймо овеці хутра, впізнати бо час вовків — М. Розумний*).

Інший частотний випадок цитат, нерозкодовуваних через не співмірність культурного досвіду автора й читача, — іншожанрові, інтермедіальні (мова театру, кіно, музики, архітектури, сфера загальнокультурних знань тощо). Пор. фрагмент поезії Л. Костенко, який без знання переказу про художника Верне, його пошук натхнення через екстремальне переживання емоцій залишається герметичним для сприймання: *Є на світі багато історій,/ а прохання у мене одне:/ «Коли буде гроза на морі,/ прив'яжіть до щогли мене!»* (Л. Костенко).

У багатьох випадках, усвідомлюючи апріорну непрочитуваність того чи того фрагмента тексту, а також те, що «не позиція автора, а позиція сприймача є для розуміння художнього твору основною, немаркованою» [11, 169], автори

подають «полегшувальні» коментарі чи примітки. Це, безумовно, сприяє належному сприйняттю тексту, поза яким він залишається у стані ментального анабіозу [3, 163].

Комунікативна ситуація «не цитата для автора — цитата для читача» — показовий із погляду психології та когнітології випадок, коли читач зауважує цитатні перегуки (звукові, версифікаційні, лексичні, ритміко-синтаксичні та ін. збіги), які для самого автора не відчутні. Вони повністю інтегровані у його креативну свідомість і сприймаються як «свої» одиниці мовомислення, їх уживання — спонтанне, підсвідоме і пов'язане з «дією творчої пам'яті» (В. М. Жирмунський) або феноменом «перечитування» (Г. Блум). Прикметно, що у цьому разі йдеться і про відтворення авторських образів, епітетів (пор. сприйняті й закріплені практикою мовно-поетичного вжитку Шевченкові оказіональні означення *широкополий, синьомундирний, неокраєний*), і про повтори чи наслідування ритміко-синтаксичних структур, і про семантичні цитати, які у традиційних лінгвостилістичних термінах означаються як *ремінісценції* та *алюзії*. Багато таких перегуків із творами Т. Шевченка дослідники (В. С. Ільїн, І. К. Білодід, В. С. Ващенко, Л. А. Лисиченко, В. М. Русанівський, С. Я. Єрмоленко) спостерігають у мовотворчості П. Тичини, А. Малишка, М. Рильського. Наприклад, Г. М. Колесник вказував на те, що у П. Тичини «майже зовсім відсутні прямі мовно-художні запозичення (широкі ремінісценції, творче цитування і т. п.) з творів Кобзаря, хоч певні елементи творчого навчання у Шевченка і вже як кінцевий результат — збіг окремих рис і граней творчої манери — наявні в творах радянського поета» [9, 139]. Пор.: *Вам дорогий наш біль, ваш хміль, / Ваш серп, ваш меч, ваш спів, ваш гнів, / І усміх дочок і синів, / І струнний перебір дібров, / і неокраєна любов* (М. Рильський). Попри те, що Шевченкові висловлення «навіть у скороченій формі [...] здатні викликати в читача (слухача) широку гаму емоційного сприймання» [7, 61], маємо визнати, що не завжди такі точкові цитати сучасний читач ідентифікує як мовні знаки Шевченкового стилю.

Отже, у сприйманні та ідентифікації цитати як «чужого» слова важливими є когнітивно-особистісні чинники, передусім — ступінь співвідносності, співмірності індивідуальних систем автора й читача з *особливим акцентом на рівневі інтертекстуальної компетенції останнього*, оскільки життя цитати як одиниці поетичної мови у більшій мірі залежить саме від читача, від його здатності впізнати й адекватно декодувати цитатний знак незалежно від формату його реактуалізації. Адже саме «читач зводить воєдино усі штрихи, які утворюють текст» [1, 19].

На сьогодні проблема цитатності — одна з ключових в інтерпретативній стилістиці тексту. Її дослідження пов'язане з теоретико-практичним поглибленням багатьох аспектів функціонування мовних одиниць як знаків певного прецедентного тексту чи ідіостилю (на рівні слова, висловлення, образу, ритміко-синтаксичних та фоностилістичних явищ, структурних прийомів тощо) у просторі української культури, їх інтертекстуальної деривації, розвитку поетичної пам'яті. Сам факт цитації засвідчує звернення автора до іншої мовотворчості, її освоєння, осмислення і, як наслідок,

інтеграцію «чужого» слова у креативну свідомість автора та в систему нового тексту, метатексту, де вона гіпотетично має бути ідентифікована і декодована читачем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М., 1989. – 615 с.
2. Белый А. Арабески / А. Белый. – М., 1911. – С. 458.
3. Брудный А. А. Психологическая герменевтика / А. А. Брудный. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Лабиринт, 2005. – 336 с.
4. Вокальчук Г. Поет беззразковості (неологія Михайля Семенка в контексті словотворчої практики поетів 20–30-х років ХХ століття) / Г. Вокальчук // Культура слова. – К., 2013. – Вип. 79.
5. Грабович Г. Плагіят і його контексти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.krytyka.kiev.ua/articles/s8_4_2004.html
6. Григорьев В. П. Поэтика слова / В. П. Григорьев. – М. : Наука, 1979. – 343 с.
7. Єрмоленко С. Я. Неокраєне крило Шевченкового слова / С. Я. Єрмоленко // Мовно-естетичні знаки української культури : [монографія]. – К. : Інститут української мови НАН України, 2009. – С. 60 – 79.
8. Колесса О. Шевченко і Міцкевич / О. Колесса. – Львів, 1894. – 116 с.
9. Колесник Г. М. Слово Т. Г. Шевченка у поетичній творчості М. Т. Рильського / Г. М. Колесник // Джерела мовної майстерності Т. Г. Шевченка : Зб. статей. – К., 1964. – С. 138–154.
10. Кузьмина Н. А. Интертекст и его роль в процессах эволюции поэтического языка : [монографія] / Н. А. Кузьмина. – Екатеринбург, Омск, 1999. – 266 с.
11. Мукаржовский Я. Преднамеренное и непреднамеренное в искусстве // Структурализм: «за» и «против» / Я. Мукаржовский. – М., 1975.

Феномен цитаты рассмотрен в контексте актуальной для психологии художественного творчества проблемы заимствования и влияния. Выявлены вопросы обоснованности использования «чужого» слова как «своего» теоретическими установками течения, школы, направления, к которым принадлежит автор. Проанализированы типы коммуникативных ситуаций, демонстрирующих уровень соотносительности культурного опыта автора и читателя.

Ключевые слова: цитата, цитирование, прототекст, метатекст, заимствование, влияние.

The phenomenon of the quote has been considered in the context of the problem of the borrowing and impact, which is actual for the psychology of artistic creativity. The reasons for the usage of "a foreign word" as "an own one" given by the theoretical directives of streams, schools, movements to which the author belongs, have been analysed. The types of communicative situations which clarify the level of correlation of cultural experience of the author and the reader have been investigated.

Keywords: quote, quotation, prototext, metatext, borrowing, impact.